

ГБОУ «СОШ №5 с.п. Новый Редант им. А.О.Льянова»

Декада ингушского языка и ингушской литературы
Международный день родного языка

Открытый урок

ингушского языка в 6 «Г» классе

*Тема: «Тчаозареи – тладерзареи
ц/ерметтдешаш»*

Наьна Мотт

Учитель: Льянова М.Х.

С.п. Новый Редант, 2025 г.

Тема урока:Т1аозареи-т1адерзареи ц1ерметтдешаш.

Урока лоарх1амаш: Дешархошта т1аозареи т1адерзареи ц1ерметтдешашта кхетам балар, цар ма1ан а цар леладу г1улакх а берашта довзийтар, къамаъла юкъе лелара навыкаш кхеяр, текста юкъе белгалде 1омабар.

Урока г1ирс: учебникаш, карточкаш, шоашца бергбола болх т1а—бола йола листаш.

Урока тайпа:керда тема йовзийтар урока.

1.Урока кийчо яр.

2.Берий меттацара безам кхебар.

-Хъехархочо 1оеш байт, цул т1ехъаг1а, массехк дешархочунга ешийт .

Хьо ма барра бувца ховчоа

Б1аъхий ба хьо, наъна мотт.

Хьо ма барра бувца ховчоа

Т1ехъле я хьо, наъна мотт.

Ший халкъ Даъхе езаш волчун

Дозал да хьо, наъна мотт.

Ма барра хьо бувца хайча

Ма ираз дар са, наъна мотт.

Оздой Г.

Стихотворени тохам болх д1ахьу.

-Малаг1а я укх стихотворени кертера тема?

-Укх стихотворени кертера тема я наьна мотт, вай т1ехьле йолга, ший халкъ, Даьхе езаш хила безалга гойташ.

Нийса да.

-Фу ала г1ерт поэт ший стихотворене т1а?

Ший наьна мотт ховш из безаш хила веза йоах поэта х1аравар.

-Малаг1а ц1ерметтдешаш да укх стихотворене юкье?

-Укх стихотворене т1а ц1ерметтдешаш да: хьо, ший, са.

-Малаг1а ц1ерметтдешаш да уж?

-Уж да: хьо, са—йовхий ц1ерметтдешаш

ший—т1адерзара ц1ерметтдешаш.

-Белгалъе цар юхь, дожар, таьрахь.

Хьо—шоллаг1а юхь., ц1.д, цхь.т.

Са—хьалхара юхь., доал дожар.

Ший—кхоалаг1а юхь., доал дожар.

-Белгалде царна юкье шоашта ца довза дешаш.

Кхаь биь бета тхайса яьг1а

Сомий гаьнаш сомаювл.

Цонкий бордаш хала дийде,

Из сийна г1а гучадоал

Осминаькъан С.Х.

Дег1а, сина оатто лехаш,

Нийсархошта б1агалвале,

1а хьай сий 1олах ма де:

Беча балха хьокхам телаш,

Болх халаг1ча хьалха ваьле,

Хьай низ кхоачар могоар-де.

Маькинаькъан А.

-Малаг1а да уж дешаш?

-Ч1онкаш—почки

-Б1агалвале—к1ордаве, (надоесть)

-Ц1ерметтдешаех 1омадаьр кердадаккхар.

Хьехархо: Фу оал ц1ерметтдешаех?

Укх ц1ерметтдешай разряд, таьрахь, дожар белгалде.

(Оаха, цунах, тхо, тхона, цо, вай, цун).

Оаха—йовхьий ц1ерметтдош, хьалхара юхь, дер.д, дукх. т.

Цунах—йовхый ц1ерметтдош, кхоалаг1а юхь, хотталура
дож, цхь. т.

Тхо—йовхый ц1ерметтдош, хьалхара юхь, дукх таьрахь.

Цо—йовхый ц1ерметтдош, кхоалаг1а юхь, дукх. т.

Тхона—йовхый ц1ерметтдош, лур дожар, хьалхара юхь,
дукх т.

Вай—йовхый ц1ерметтдош, хьалхара юхь, ц1.д, дукх т.

Цун—йовхый ц1ерметтдош, кхоалаг1а юхь, доал д, цхь.т.

-Малаг1а т1аккха т1адерзара ц1ерметтдеша довз шоана?

Се, хье, ше, воаш, тхоаш, шоаш.

Со-се, хьо-хье, из-ше, вай-воаш, тхо-тхоаш, уж-шоаш,—дер
сага т1адерзар белгалду укх ц1ерметтдешаш.

-Са, хьа, цун, вай, тхо, шун, цар—укх ц1ерметтдешашца,
цхьанкхийтта деша хьахул.

Са книжка, хьа кьоалам, цун ираз, тха нана, цун книжкаш,
цар эздел.

-Укх ц1ерметтдешаш белгалду

(х1ама доалахь хилар).

-Таржам дел укх ц1ерметтдешаех эрсий меттала(моя
книга,твой карандаш, его счастье, наша мать, его книги, их
уважение).

-Эрсий меттала малаг1а ц1ерметтдешаш да уж?

-Эрсий меттала уж ц1ерметтдешаш да(Притяжательные).

-Х1аьта г1алг1ай метта мишта аргда вай царех?(т1аозара-т1адерзара ц1ерметтдешаш).

Нийса да.

-Х1ан аргда сога вай урока тема малаг1а я.

-Тахан вай урока тема я Т1аозара ц1ерметтдешаш.

Хьехархо:Д1аязъел тем, улга т1а вай даь йоазув.

-Х1анз вай учебникаш т1а цу ц1ерметтдешаех енна теоритически материал 1оешаргья вай.

1оеш №45 йола бокьо .

-Хаттараш.

-Фу хьахьокх т1аозара ц1ерметтдешаш?

-Т1аозара ц1ерметтдешаш, моллаг1а х1ама сага е кхыча х1амах доалахь хилар.

-Малаг1а да ужаш?

(Са, хьа, цун, вай, тха, шун, цар?)

-Мишта хьахул уж?

Уж хьахул ц1ерметтдешаех?

-Мишта декъалу уж?

Т1аозара ц1ерметтдешаш хул(ло1амеи, ло1амзеи).

Ло1амза—са книжка, хьа книжка, шун книжка.

Ло1аме—садар, хьадар, цундар.

-Хьадел книжкаш упр 210 ергя вай классе.

Сай—т1адерзара ц1еметтдош

Со—йовхий ц1еметтдош

Айса-т1адерзара ц1еметтдош

Аз-йовхий ц1ерметтдош

Цу-йовхий ц1ерметтдош

Ше- т1адерзара ц1еметтдош

Сайга- т1адерзара ц1еметтдош

Шоай- т1адерзара ц1еметтдош

Вай-йовхий ц1ерметтдош

Шоашта- т1адерзара ц1еметтдош

Хьайна- т1адерзара ц1еметтдош

Сайх- т1адерзара ц1еметтдош

Шуга-йовхий ц1ерметтдош

Тхоай-т1адерзара ц1еметтдош

Карточкашца болх бу дешархоша.

1.Сийна бос бола карточкаш.

Синтаксически тохам бу предложени.

2.Тха яха ц1ерметтдош легаду.

Тха тейпан г1ала яг1а лоам.

(дувцара, цхьалхане цхьан оттама, яьржа, кхычунга ялац).

2.Баьццара бос бола карточкаш шин б1оаг1илгах декъ цу т1ера ц1ерметтдешаш:йовхый, т1адерзара.

1.Со, аз, шу, вай шуга—йовхый ц1ерметтдешаш.

2.Сай, айса, ше, сайга, шоаш, шоашта, хьайна, сайх, тхоай.

3.Ц1е карточкаш белгалду:разряд, таьрахь, дожар.

Сай –т1аозара-т1адерзара, цхь. т., доал д.

Вай-йовхый ц1ерм., цхь т., ц1. д.

Со -йовхый ц1ерм., цхь т., доал д.

Айса-т1адерзара ц1ер., цхь. т., дер. д.

Аз-йовхый ц1ерм., цхь т.,дер. д.

Цу-гойтара ц1ерм., доал д., цхь. т.

Ше-т1адерзара ц1ерм., цхь т., ц1.д.

Сайга-йовхый ц1ерм., цхь т., метт. д.

Шоашта-т1адерзара ц1ерм., лур д., дукх. т.

Шоаш--т1адерзара ц1ерм., дукх т., ц1.д.

Хьайна--т1адерзара ц1ерм., цхь т., лур д.

Сайх-т1адерзара ц1ерм., цхь т., хотт.д.

Шуга-йовхый ц1ерметтдош, метт.д., дукх. т.

Хьехархо:1оеш бокьо 114—т1аозара –т1адерзара ц1ерметтдешаех йола материал.

Сай, хъай, ший, воай, тхоай, шоай—яхараш т1аозара-
т1адерзара ц1ерметтдеша долча.

-Т1аозара-т1адерзара ц1ерметтдешай легар, т1аозара
ц1ерметтдешай дар санна да.

1.Ло1амеза:сай ц1а, хъай ц1а, ший ц1а.

2.Ло1аме:сайдар, хъадар, шийдар.

-Цу ц1ерметтдешай оттам ши кеп хул.

1.Ло1амза—са-сай ц1а, хъа-хъай ц1а, шун-шоай ц1а.

2.Ло1аме—са-сайдар, хъа-хъайдар, цун-шийдар.

1омадаър кердадакхар.

-Малаг1ча ц1ерметтдешаех оал т1аозара ц1ерметтдешаш?

-Малаг1а да уж?

(Са, хъа, цун, вай, тха, шун, цар).

-Мишта хъахул уж?

-Уж хъахул йовхий ц1ерметтдешаех?

-Т1аозара ц1ерметтдешаш хул ло1амеи, ло1амзеи.

Ло1ама кеп: са книжка, хъа книжка, цун книжка.

Ло1аме дараш—садар, хъадар, цун дар, тхадар.

-Мишта хъахул ц1ерметтдеша легар?

Ло1амза ц1ерметтдешаш дожарашца хувцалац, шоллаг1ча
легара, шоллаг1ча группаца чудоаг1ача ц1ердешаех хул.

-Малаг1а да т1аозареи-т1адерзареи ц1ерметдешаш?

-Мишта хул цар легар?

2.Ц1аг1ара болх балар:бокъо 45 упр 211.